

Ylivelkaantuminen nuorten aikuisten keskuu- dessa

Leena Heikkilä

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Ylivelkaantuminen nuorten aikuisten keskuudessa

Leena Heikkilä
Liiketalouden koulutus
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2024

Leena Heikkilä

Ylivelkaantuminen nuorten aikuisten keskuudessa

Vuosi 2024 Sivumäärä 44

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, onko talousosaamisella, ylivelkaantumisella ja maksuhäiriömerkinnöillä yhteys toisiinsa. Tutkimus tehtiin 18-35-vuotiaille ylivelkaantuneille nuorille aikuisille kohdennetussa Facebook ryhmässä. Tavoitteena oli saada mahdollisimman monta vastausta julkaistuu kyselyyn. Tämä opinnäytetyö ei ole tehty toimeksiantajalle.

Teoriaosuus käsittelee ylivelkaantumisen tilannetta Suomessa yleisesti ja kertoo nuorten osuuden velkaantuneiden määrästä. Talousosaamisen määritelmä käydään läpi eri lähteiden kautta ja sen taso käytiin läpi Suomessa yleisesti sekä erityisesti nuorten keskuudessa. Ylivelkaantuminen on lisääntynyt yleisesti Suomessa ja erityisesti nuoret aikuiset korostuvat velkaantuneiden joukossa. Hyvä talouden hallinta ja talousosaaminen ovat peruselementtejä, joilla voidaan ehkäistä velkaantumista. Talousosaamisen alueet ovat tieto, käyttäytyminen sekä asenteet ja näitä voidaan mitata tutkimuksissa. Ne muodostavat tämän opinnäytetyön tutkimusosan rungon.

Opinnäytetyö on tehty kyselyhaastatteluna käyttäen kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Kyselyn vastaukset kertoivat, että suurella osalla vastaajista on maksuhäiriömerkintä, mutta heidän talousosaamisensa oli hyvällä tasolla.

Tämän tutkimuksen perusteella ei voida todeta, että ylivelkaantumisella olisi suora yhteys talousosaamisen heikkoon tasoon. Sen sijaan ylivelkaantumisella ja maksuhäiriömerkinnöillä on yhteys. Tutkimuksessa saatiin selville, että suurin osa vastanneista ei suunnittele talouttaan eivätkä pysty säästämään kuukausittain rahaa. Monet kertoivat, etteivät ole saaneet tukea talousosaamiseen omasta lapsuudenkodistaan eivätkä koulusta.

Asiasanat: ylivelkaantuminen, talousosaaminen, maksuhäiriömerkintä

Leena Heikkilä

Over-indebtedness among young adults

Year

2024

Pages

44

The purpose of the study was to find out if there is a connection between financial expertise, over-indebtedness and payment default entries. The research was conducted in a Facebook group targeted at over-indebted young adults aged 18-35. The goal was to get as many responses as possible to the published survey. This thesis is not made for the client.

The theory part deals with the situation of over-indebtedness in Finland in general and indicates the share of young people in the number of people in debt. The definition of financial expertise is reviewed through various sources and among young people in particular. Over-indebtedness has increased in general in Finland and young adults in particular are highlighted among those in debt. Good economic management and financial know-how are basic elements that can be used to prevent indebtedness. The areas of economic competence are knowledge, behaviour and attitudes and these can be measured in research. They also form the frame of the research part of this thesis.

This thesis has been conducted as a questionnaire interview using a quantitative research method. The survey responses indicated that many respondents had a payment default entry, but their financial expertise was at a good level.

Based on this thesis, it cannot be concluded that over-indebtedness is directly linked to a weak level of financial competence. On the other hand, there is a link between over-indebtedness and default entries. Instead, it was found that most respondents do not plan their finances and are unable to save money monthly. Many said they have not received financial support from their own childhood home or school.

Keywords: over-indebtedness, financial expertise, payment default entry

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Ylivelkaantuminen	6
2.1	Nuorten aikuisten osuus ylivelkaantuneista	10
2.2	Keinoja hillitä ylivelkaantumista.....	11
2.2.1	Positiivinen luottotietorekisteri	11
2.2.2	Vastuullinen luotonanto	11
2.3	Maksuhäiriömerkinnät	12
3	Taloulosaaminen	13
3.1	Taloulosaaminen Suomessa	16
3.2	Tutkimustuloksia nuorten taloulosaamisesta	17
4	Tutkimus.....	18
4.1	Tutkimusongelma	18
4.2	Tutkimusmenetelmä	18
4.3	Aineiston keruu ja tutkimuksen toteutus	19
5	Kyselyn tulokset	20
6	Johtopäätökset	30
6.1	Yhteenveto	31
6.2	Pohdinta	31
	Lähteet.....	33
	Kuvat	35
	Liitteet	36

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on ylivelkaantuminen nuorten aikuisten keskuudessa. Nuorilla aikuisilla tarkoitetaan 18-35-vuotiaita henkilöitä. Opinnäytetyö on ajankohtainen, sillä ylivelkaantuminen yleisesti on kasvanut Suomessa suuresti ja täten nuorten velkaantuminen on lisääntynyt. Maksuhäiriömerkintöjen määrä yleisesti on laskenut, mutta nuorten maksuhäiriömerkinnät ovat nousussa.

Työn tietoperustassa koostuu kahdesta isommasta teemasta, jotka ovat ylivelkaantuminen ja talousosaaminen. Ylivelkaantumisen tilaa Suomessa käydään läpi ja sivutaan syitä, jotka tilanteeseen ovat johtaneet. Sen jälkeen käydään läpi nuorten osuus ylivelkaantuneista ja kerrotaan, minkälaisia keinoja ylivelkaantumisen hillitsemiseen on laadittu. Talousosaamisen käsitettä tarkastellaan eri näkökulmista ja kerrotaan tutkimustuloksista nuorten talousosaamisesta.

Opinnäytetyön tutkimusosuus suoritetaan kyselyhaastatteluna kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Kysely julkaistaan velkaantuneiden tukiryhmässä Facebookissa, koska ryhmään kuuluvat henkilöt sopivat kohderyhmäksi. Tarkoituksena on saada aineistoa, jolla saadaan vastauksia tutkimuksen pääkysymykseen. Empiirisessä osiossa tarkastellaan kyselyn tuloksia tarkemmin ja sen jälkeen pohditaan saatuja tuloksia.

2 Ylivelkaantuminen

Velkaantuminen on ollut kasvussa koko 2000-luvun ajan sekä Suomessa että muissa EU-maissa. Syyt velkaantumiselle ovat samanlaisia eri maissa: pienentyneet tulot, asumisen kallistuminen, liiallinen kuluttaminen ja työttömyys. (Valtiovarainministeriö 2023.) Pikavippejä ja kulu- tusluottoja pidetään varsinkin nuorten aikuisten ylivelkaantumisen yhtenä tärkeimmistä syistä. Keskeinen syy on näiden lainojen liian helppo saatavuus. (Hallipelto 2021, 276-277). Suomessa kulutusluottoja tarjoavien yritysten määrä on suuri ja niiden markkinointi on näyttävää. Velkaantuneisuutta mitataan kotitalouksien velan suhteessa käytettävissä oleviin vuosituloihin. Velkaantuneisuus on kasvanut yli 20 vuoden ajan Suomessa historiallisen suureksi. Velat ovat siis kasvaneet nopeampaan tahtiin kuin tulot. (Valtiovarainministeriö 2023.)

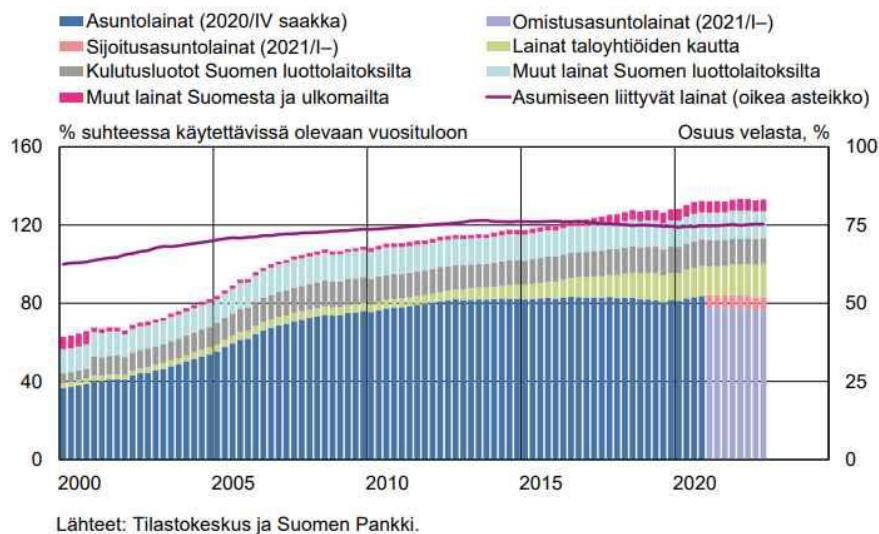
Ylivelkaantumista määriteltäessä on hyvä erottaa toisistaan termit velkaantunut ja ylivelkaantunut eli velkaongelmainen. Tilanne, jossa puhutaan ylivelkaantumisesta, on sellainen, jossa ei suoriuduta säännöllisistä talouden maksuista eikä rahaa jää tarpeeksi velkojen

takaisinmaksuihin. Velkaa maksetaan uudella velalla eli korkeakorkoisilla kulutusluotoilla katetaan kulutusta. (Hallipelto 2021, 276)

Yleinen korkotaso on ollut pitkään matalalla ja sitä on seurannut nyt nopea korkojen nousu sekä samanaikainen inflaation kiihtyminen. Inflaatio kiihtyi koko euroalueella vuonna 2021. Korkojen nousu vaikuttaa oleellisesti velkaantuneisiin kotitalouksiin, mutta on vielä epäselvää, kuinka moni niistä joutuu ongelmiin. (Valtiovarainministeriö 2023.)

Kuvasta 1 nähdään, että suurin osa luotoista liittyy asumiseen. Vakuudettomien kulutusluottojen määrä on kasvanut aiheuttaen huolen kotitalouksien talouden hallinnasta ja sen puuttumisen aiheuttamista negatiivisista taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista. Nykyisin lainat ovat pääomaltaan suurempia ja niiden laina-aika on pitempi kuin ennen. Taloudellisten puskurien puuttuminen voi vetää oman talouden pois uomistaan yllättävän laskun saapuessa. Puskureiden puuttumisen juurisynä on usein pienet tulot, yksinhuoltajuus, korkea velkaantumisaste ja säästämättömyys, jotka johtavat siihen, että taloudessa ei ole yhtään liikkumavaraa. (Valtiovarainministeriö 2023.)

Kuvio 5. Suomalaisien kotitalouksien velkaantuneisuus ja velan rakenne

Kuva 1: Suomalaisien kotitalouksien velkaantuneisuus ja velan rakenne (Tilastokeskus ja Suomen Pankki)

Suuri ja noususuuntainen velkaantuneisuus on iso taloudellinen riski kotitaloussektorilla erityisesti silloin, jos suurella osalla kotitalouksia on enemmän velkaa suhteessa tuloihinsa nähden ja vain vähän likvidiä omaisuutta puskureissa. Ylivelkaantumiseen johtavia merkittäviä syitä ovat elämän taitekohdat, kasvava työttömyys ja tulojen pienentyminen. Taitekohtia voi olla esimerkiksi äkillinen sairastuminen, avioero, työttömyys tai muu elämänmuutos. Suuret velat

eivät välttämättä johda talouden ylivelkaantumiseen tai maksuhäiriömerkintöihin, sillä kotitaloudet selviytyvät isoistakin lainamääristä ilman ongelmia. Riski ylivelkaantumiseen on kasvanut isoissa kaupungeissa sekä niiden reuna-alueilla, koska asuntojen hinnat ovat jatkaneet nousuaan. Pienissä kunnissa puolestaan asuntojen hinnat ovat laskeneet kysynnän puuttuessa, jolloin niiden vakuusarvot pankeille ovat alentuneet. (Valtiovarainministeriö 2023.)

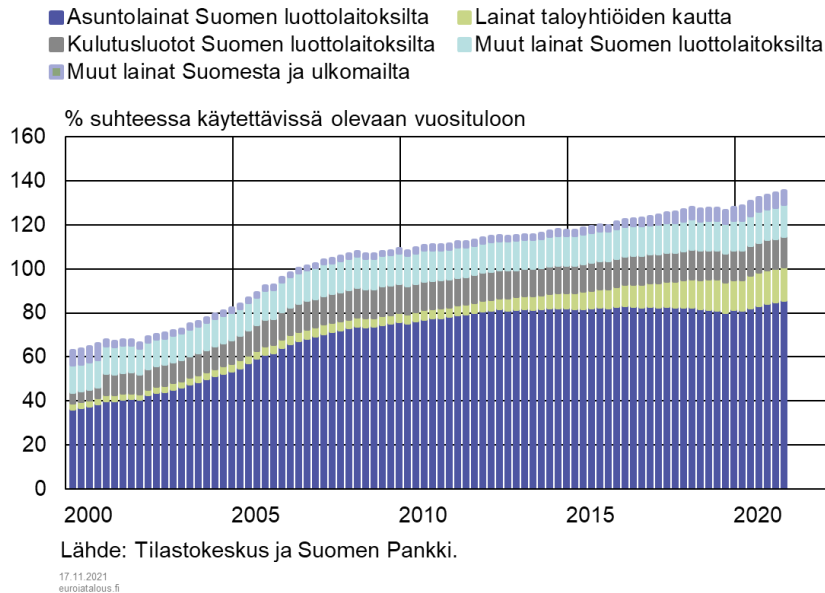
Riski sille, että velkaantuneisuus muuttuu ylivelkaantumiseksi, on silloin, kun velkaantumisaste on korkea, vuoden nettotulot ovat alhaiset ja velkojen määrä ylittää vuoden nettotulot, kulutus on suurempaa kuin tulot, pikavippien tai muiden kulutusluottojen korot ovat suuret, tulot pienentyvät yllättäen tai osa laskuista uhkaa jäädä maksamatta. (Valtiovarainministeriö 2023.)

Ylivelkaantuminen on yhtä yleinen ongelma muissakin teollistuneissa maissa kuten Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa. Jopa 10 prosenttia työikäisistä kansalaisista on ylivelkaantuneita. Taloudellisten puskurien puuttuminen voi suistaa oman talouden pois uomistaan yllättävän laskun saapuessa. Puskureiden puuttumisen juurisyynä on usein pienet tulot, yksinhuoltajuus, korkea velkaantumisaste ja säästämättömyys, jotka johtavat siihen, että taloudessa ei ole yhtään liikkumavaraa. (Hämäläinen 2021)

Velkaantuminen on jatkanut kasvuaan Suomessa. Kotitalouksien velkasuhde käytettävissä oleviin tuloihin nähden oli 133 % vuonna 2020. Melkein kuusi prosenttia kotitalouksista oli ottanut velkaa vähintään neljä kertaa vuositulojensa verran. Näitä talouksia kutsutaan voimakkaasti velkaantuneiksi ja ne ovat keskimääräistä varakkaampia ja hyvätuloisia. Finanssikriisin jälkeen näiden voimakkaasti velkaantuneiden kotitalouksien määrä on kasvanut nopeasti. (Mäki-Fränti 2021.)

Kuvasta 2 nähdään korkojen kehityksen vaikutus lainanottoon. Kun korot ovat laskeneet, kotitalouksilla on ollut mahdollisuus ottaa entistä isompia asuntolainoja eikä lainanhoitomenot ole suurentuneet. Yli neljä kertaa tuloihinsa nähden velkaantuneet kotitaloudet saivat 5,6 prosenttia kaikista kotitalouksien tuloista, jolloin heidän kulutuksensa on ollut kohtuullisen suurta. Asunto-osakeyhtiölainojen kasvu on omalta osaltaan lisännyt kotitalouksien kasvua. Noin kahdeksalla prosentilla voimakkaasti velkaantuneista uutta asuntolainaa ottavista oli jo lisäksi taloyhtiövelkaa keskimäärin 40 000 euroa (vuosi 2018). (Mäki-Fränti 2021)

Kotitalouksien velka on jatkanut kasvamistaan

Kuva 2: Kotitalouksien velka on jatkanut kasvuaan (Tilastokeskus ja Suomen Pankki)

Kun suomalaisten maksukyky on heikentynyt ja kulutus supistunut jyrkästi, yritysten tuotteiden ja palveluiden kysyntä on laskenut. Tämä lisää yritysten talousvaikeuksia, mikä johtaa yritysten maksukyvyyn vaikeutumiseen, konkurssiin sekä lisää työttömyyttä. Julkisen talouden tila heikkenee, kun työttömyys kasvaa ja talous heikentyy. Kotitalouksien ylivelkaantuminen aiheuttaa siis kustannuksia ja ongelmia koko yhteiskunnalle, myös niille kotitalouksille, joilla ei vielä ole lainoja tai niille, joilla ei ole ongelmia velkojensa maksussa. (Valtiovarainministeriö 2023.)

Suomi näyttää mainetta maailmalla tasa-arvon ja diplomatian maana ja on samaan aikaan todellinen ylivelkaantuneiden ihmisten valtakunta. Pikavippiyritykset ja luottolaitokset takovat tulosta vuosi vuodelta samalla kun suomalaiset yrittävät selviytyä kohonneista elinkustannuksistaan. Ongelmat, joita velkaantuminen aiheuttaa, ei ulkopuolelta voi usein havaita, sillä siitä kärsivä osaa piilottaa talousvaikeudet loppuun asti. Herääkin kysymys, että eikö ylivelkaantumiselle ole yhteiskunnallisesti tehtävissä nykyistä enempää. Ylivelkaantuneet ihmiset niputetaan usein yhdeksi homogeeniseksi ryhmäksi, jotka saavat otsaansa yhteisen epäluotettavan ihmisen leiman. (Rostain 2022,18-19)

Yksiselitteistä ratkaisua ylivelkaantumisongelmaan ei ole, mutta yksi ratkaisun muoto on tiedon ja talouskasvatuksen lisääminen kansalaisille. Tieto pitäisi saada varhaisessa vaiheessa ennen kuin velkaantuminen alkaa. Velkaantumiskiirteen Suomessa katkaisee tehokas perintä,

joka lähtee riittävän ajoissa käyntiin. Tällöin ihminen havahtuu siihen tosiasiaan, että palkkatulosta voi lähteä osa ja pankkitili kuihtuu. (Rostain 2022, 59)

2.1 Nuorten aikuisten osuus ylivelkaantuneista

Nuorten aikuisten osuus vaikeasti velkaantuneiden joukossa on kasvanut verrattaessa samaan ikäryhmään sekä kaikkiin muihin ikäryhmiin. Vuonna 2022 vaikeasti velkaantuneita nuoria aikuisia oli 22 prosenttia, kun vielä muutamaa vuotta aiemmin vuonna 2019 luku oli 9 prosenttia. Lisäksi velkojen pääomat ja perintätoimeksiantojen määrät ovat kasvaneet erityisesti tässä nuorten joukossa. Nuoret saattavat muutenkin suhtautua turhan optimistisesti omaan takaisinmaksukykyynsä. Omia kulutustottumuksia on vaikea tutkia kriittisesti. (Intrum 2023)

Perintäyhtiö Intrumin analyysissä todetaan, että nuorten aikuisten velkaantuminen pahenee, joka korostuu 18-24-vuotiaiden joukossa. Analyysissä määritellään vaikeasti velkaantuneen henkilön sellaiseksi, joka ei pysty hoitamaan laskua perinnän alussa tai tekemään suunnitelmaan sen maksamiseksi. Perintäyhtiö Lowell tukee aiempaa analyysiä nuorten aikuisten maksuvaikeuksista. (Akselin, H. 2024.)

Velkaantumiseen ei ole mitään yhtä selittävää tekijää, vaan moni asia voi edesauttaa sitä. On kuitenkin muutamia varoitusmerkkejä, joita tarkkailemalla voi parantaa tilannetta. Ensimmäisenä mainitaan säästöjen puute, joka tarkoittaa sitä, että yllättävien menoerien ilmaantuessa pankkitilit menevät nolville tai menoja joudutaan kustantamaan luotoilla. Toisena mainitaan osamaksut, joiden ongelmallisuus syntyy sen luomasta illuusiosta, että tuote olisi hintaansa edullisempi. Taloudenhallintataitoja heikentävät erityisesti nämä osta nyt, maksa myöhemmin - maksutavat. Kolmantena mainitaan luotot, joilla kuitataan luottoja. Tämä on ilkeä kierre, jossa velkaantuminen usein kärjistyy, kun kulutusluottojen korot ovat korkeat ja maksuajat venyvät useisiin vuosiin. Neljäntenä mainitaan opintolainan ottaminen ilman oikeaa tarvetta. Vaikka opiskelija kävisikin töissä, on kannustettu vahvasti ottamaan opintolainaa, jolloin on riskinä, että se käytetään esimerkiksi matkusteluun. Viimeisenä mainitaan rahan digitalisoituminen, jolloin raha ei käytössä häviäkään fyysisesti lompakosta ja näin ollen vaikeuttaa budjetointia. (Akselin, H. 2024)

Nuorten aikuisten velkaantumisen taustalla voi olla monia syitä, kuten vaikeita perhetilanteita, kiusaamista tai oppimisvaikeuksia. Sosiaalinen paine kuluttamisen kulttuurista vaikuttaa nuoriin enemmän kuin muihin ikäryhmiin. Intrum on teettänyt maksutapatutkimuksen, jonka mukaan yli puolet 18-21 vuotiaista kertoo, että sosiaalinen media luo heille paineita kuluttaa enemmän rahaa kuin voisi. Esimerkiksi lahjojen ostaminen kumppanille on yksi yleisimpiä syitä käyttää luottokorttia. Lapsuudenkodin merkitystä hyvän esimerkin näyttäjänä talousasioissa nähdään hyvin tärkeänä. (Intrum 2023)

2.2 Keinoja hillitä ylivelkaantumista

Kotitalouksien velkaantumista on alettu hillitsemään finanssivalvonnan toimesta, kun se antoi määräykset ja ohjeet koskien luototussuhteen laskentaa vuonna 2016. Määräysten tavoitteena on kuvata enimmäisluototussuhteen laskentaa ja täten yhdenmukaistaa luototussuhteen käsite asuntorahoitusmarkkinoilla. Enimmäisluototussuhde eli lainakatto hillitsee ylivelkaantumista ja ehkäisee luotonannon kasvun sekä vakuuksien markkinahintojen kasvun välistä yhteyttä. On tärkeää, että pankit vaativat luotonottajalta riittävää omarahoitusosuutta asiakkaan riskin vähentämiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että pankit eivät rahoita yli 90 prosenttia suhteessa luototettavan kohteen käypään arvoon. (Finanssivalvonta 2015.) Poikkeuksena on ensiasunnon ostajat, joilla enimmäisluototussuhde saa olla enintään 95 prosenttia vakuuksien käyvästä arvosta lainaa myönnettäessä (Finanssivalvonta 2020.).

2.2.1 Positiivinen luottotietorekisteri

Positiivista luottotietorekisteriä käytetään yhtenä keinona hillitä ylivelkaantumista. Positiivisen luottotietorekisterin perustamisen aloite eteni vuonna 2022 eduskunnalle, sillä hallitus jätti esityksensä rekisteriä koskevaksi laiksi. Laki tuli voimaan elokuussa 2022. Rekisteriä on toteutettu jo lähes kaikissa Euroopan maissa, ja kokemukset siitä ovat olleet hyviä. Positiivinen luottotietorekisteri otetaan käyttöön vaiheittain huhtikuussa 2024. (Pikkarainen 2022.)

Rekisteri kerää yhteen henkilön eri luottolaitoksista ottamat velat ja näin ollen hillitsee ylivelkaantumista. Nämä lainat raportoidaan luotonantajan toimesta rekisteriin ja niitä käytetään lainanhakijan luottokelpoisuuden arvioinnissa. Näin ollen lainanhakijan kokonaistaloudellista tilannetta voidaan arvioida nykyistä paremmin. Tämä hyödyttää pääosin siis luotonantajaa, mutta toisaalta luotonhakija itse saa jatkossa kokonaiskuvan omasta taloudellisesta tilanteestaan. (Pikkarainen 2022.)

Rekisteri kattaa tiedot kuluttajaluotoista ja muista yksityishenkilöille myönnettyistä luotoista, kuten asunto- ja opintolainat, luottokorttien tiedot ja muut kulutusluotot. Vuonna 2026 rekisteristä saa tiedot myös elinkeinotoimintaa tai maataloutta varten myönnettyt lainat. Uuden rekisterin käyttöönotto vaatii loppukäyttäjältään eli luottoja myöntäviltä tahoilta uusien toimintatapojen opettelua. (Pikkarainen 2022.)

2.2.2 Vastuullinen luotonanto

Vastuullinen luotonanto on osa luotonantajan yhteiskuntavastuuta, mutta sen lisäksi siitä on tullut juridinen kysymys lainsäädännön muuttumisen myötä. Uudistuneessa kuluttajansuojalaissa säädettiin vuonna 2010 pykälä luotonantajan velvollisuudesta menetellä vastuullisesti luottosuhteessa. Kokonaisuuteen kuuluvat hyvä luotonantotapa, luotonhakijan

henkilöllisyyden todentaminen, velvollisuus säilyttää henkilöllisyyden todentamiseen liittyvät tiedot ja velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus. (Makkonen 2021, 38-40)

Luottokelpoisuuden arviointi tarkoittaa sitä, että luotonantaja arvioi ennen luottosopimusta pystyykö kuluttaja täyttämään velvollisuutensa eli maksamaan luoton takaisin korkoineen. Tärkeimpänä tavoitteena hyvän luotonantotavan ja luottokelpoisuuden arvioinnissa on, että maksukyvyttömille ei myönnetä lainaa eikä muutoinkaan edistetä yksilön ylivelkaantumista. Lakiin on säädetty luotonantajaa koskeva velvollisuus todentaa luotonhakijan henkilöllisyys, jotta vältetään luoton hakeminen väärän henkilön nimiin sekä sillä on myös rikostorjunnallisia vaikutuksia. (Makkonen 2021, 40-41)

Hyvä luotonantotapa edellyttää, että kuluttaja saa tarpeeksi tietoa selkeästi esitettynä, jotta voi tehdä päätöksen luoton ottamisesta. Luotonantajan tulee kertoa luoton keskeiset ehdot ja ominaisuudet sekä luoton mahdolliset erityiset vaikutukset kuluttajaan. Jo vuonna 2010 tuli voimaan laki, jonka mukaan kulutusluottoja ei voida maksaa tilille yöaikaan, jos lainaa haettiin klo 23 jälkeen illalla. Säännöstely pyrkii vähentämään harkitsematonta lainanottoa esimerkiksi pelaamiseen tai päihteiden käyttöön. Lakiin on määritelty, että myös pienten ja lyhytaikaisten lainojen markkinoinnissa on ilmoitettava luoton todellinen vuosikorko. (Brax 2011.)

2.3 Maksuhäiriömerkinnät

Suomessa on jo melkein 400 000 ihmistä, joilla on maksuhäiriömerkintä. Sen tarkoituksena on saada pysäytettyä velkaantuminen. Merkinnät ilmoitetaan luottotietorekisteriin, jota ylläpitää Suomen Asiakastieto Oy ja Dun & Bradstreet Oy. Useimmiten maksuhäiriömerkinnän saa, kun jättää laskut maksamatta perintäkirjeistä huolimatta ja velkoja vie sen käräjäoikeuteen tai jos henkilö on todettu varattomaksi ulosoton toimesta. Merkinnän saa lisäksi silloin, mikäli kulutusluottoon liittyvä lasku on ollut maksamatta vähintään 60 vuorokautta alkuperäisestä eräpäivästä. Julkisoikeudelliset maksut, kuten päivähoitomaksut, verot tai terveydenhoitomaksut, menevät ilman käräjäoikeuden maksutuomiota suoraan ulosottoon. (Takuusäätiö 2024.)

Luotonantajalaitos voi tehdä maksuhäiriömerkinnän ilman ulosottoprosessia ja tämä tarkoittaa silloin, että merkintä perustuu yksipuoliseen tuomioon. Kaikista maksuhäiriömerkinnöistä ulosottoon perustuvia on kuitenkin jopa 65-80 prosenttia. Velasta on siis mahdollista saada maksuhäiriömerkintä vain velkojan ilmoituksen perusteella tai velkomustuomiosta. (Rostain 2022, 29-30)

Professori Elias Rantapuska Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun rahoituksen laitokselta on tehnyt vuonna 2021 yhdessä tutkimusryhmän kanssa tutkimuksen, jossa selvitettiin maksuhäiriömerkintöjen taustoja. Tutkimus luotiin viranomaistyön avuksi sekä tarjoamaan tärkeää tietoa maksuhäiriöihin liittyvistä lainvalmisteluista. Tutkimuksesta selviää, että maksuhäiriöiden

määrä on ollut nousussa ja useimmiten maksuhäiriömerkinnän saanut on juuri eronnut tai hänellä on alaikäisiä huollettavia. Lisäksi huomiota herättävä seikka kohderyhmästä on, että useimmiten he ovat pelkän peruskoulun käyneitä henkilöitä. Alle 30-vuotiailla vanhemmilla on muita enemmän maksuhäiriömerkintöjä. Lisäksi keskiarvoa enemmän merkintöjä oli työttömillä sekä valtion korkotuetuissa vuokra-asunnoissa asuvilla. (Rostain 2022, 30-32)

Maksuhäiriö vaikeuttaa elämää huomattavasti, sillä se voi estää uusien vuokrasopimusten tai puhelinliittymien hankinnan. Uusien lainojen hankinta vaikeutuu tai niitä ei saa ollenkaan. (Takuusäätiö 2024.) Seurauksena luottokortti voidaan vaatia takaisin ja työpaikan saanti todennäköisesti vaikeutuu, mikäli työtehtävään liittyy taloudellista vastuuta (Kkv 2024.). Merkinnän voimassaoloaika on 2-3 vuotta. Vaikka merkinnän voimassaolo päättyisi, ei maksamaton velka kuitenkaan vanhene. Vuonna 2022 maksuhäiriöitä koskeva laki muuttui siten, että merkintä poistuu yhden kuukauden kuluttua siitä, kun henkilö on saanut velan maksettua ja tieto tästä on saapunut luottotietorekisteriin. (Takuusäätiö 2024b.)

Sosioekonomisten muuttujien yhteys maksuhäiriömerkinnän syntyyn näkyy vanhempien ja lasten maksuhäiriömerkintöjä tarkasteltaessa. Ilmiölle on luotu tanskalaisten tutkijoiden toimesta nimitys financial distress, taloudellinen ahdinko. Raha on yksi identiteetin rakentumisen myötävaikuttajista. Se, miten rahasta puhutaan lapsille ja miten se näyttäytyy vanhempien ihmissuhteissa tai kodin arjessa, vahvistaa suhdetta rahaan ja rakentaa samalla rahaan sidottua sosiaalista identiteettiä. (Rostain 2022, 36,42)

Maksuhäiriöisten henkilöiden määrä on vähentynyt yleisesti, mutta nuorten kohdalla suunta on nousemaan päin. Perintäyhtiötkin ovat huomanneet nuorten asiakkaiden kasvavan määrän. Kolmannes nuorten maksuhäiriömerkinnöistä johtuu vakuudettomista kulutusluotoista tai maksamattomista verkkokaupoista tehdyistä ostoksista. Myös maksamattomat vuokrat aiheuttavat maksuhäiriöitä nuorille. Yli puolet nuorten ensimmäisistä maksuhäiriömerkinnöistä on syntynyt maksamattomista julkisen liikenteen tarkastusmaksuista tai terveydenhuollon maksuista. (Mäkilä 2022.)

3 Talousosaaminen

Talousosaaminen on kansalaistaito, joka auttaa osallistumaan taloudelliseen toimintaan sekä tekemään perusteltuja päätöksiä oman talouden eri osa-alueilla. Se edistää niin yksilön kuin yhteiskunnankin hyvinvointia. Kaikki talousosaamisen määritelmät olettavat, että yksilö toimii rationaalisesti eli järkipäisen ajattelun pohjalta. Niissä korostuvat yksilön oma vastuu ymmärtää, etsiä ja arvioida taloudellista tietoa oman elämäntilanteensa päätöksenteon tueksi. (Kalmi, Vaahtoniemi, Raijas, Ranta, Ruuskanen & Buturak 2023)

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD:n) määritelmä talousosaamisesta koostuu tietämyksen, käyttäytymisen ja asenteen muodostamasta kokonaisuudesta. Keskeistä mittarin kehittämisessä on maiden välinen vertailtavuus. Tämä on osoittautunut haasteelliseksi, sillä tutkimukseen on osallistunut keskenään hyvin erilaisia ja eri taloudellisella kehitystasolla olevia maita. (Kalmi ym. 2023.) OECD:n päätehtävä on talousosaamisen mittaaminen. Se hallinnoi myös PISA-tutkimusta, joka kartoittaa 15-vuotiaiden talousosaamista. Viime vuosina OECD on kehittänyt mittaamistaan erityisesti osa-alueilla digitalisaatio, taloudellinen resilienssi ja hyvinvointi sekä kansalaisten osallistuminen rahoitusjärjestelmään. (Raijas 2023) Tärkeää talousosaamisen tutkimuksessa on vastaajien taustojen (sukupuoli, ikä, koulutus) selvittäminen. (Raijas 2023)

Talousosaamisella on monta eri määritelmää. Kansainvälisellä tasolla puhutaan termistä financial literacy eli taloudellinen lukutaito, kun taas Suomessa käytetään enemmän termiä talousosaaminen. Taloudellinen lukutaito määritellään talouden ja rahoituksen peruskäsitteiden tuntemiseksi sekä kyvyksi hyödyntää tehokkaasti tätä tietoa taloudellisten resurssien hallintaan. Sen tavoitteena on parantaa taloudellista hyvinvointia, eikä esimerkiksi velan vähentäminen tai säästöjen lisääminen. Taloudellinen lukutaito vaatii jonkin verran perustietoa taloudellisista keskeisistä käsitteistä. Taloudellisesti lukutaitoisella on kyky tehdä henkilökohtaisia päätöksiä talouteensa sekä kyky käyttää taloudellista tietoa. (Hallipelto 2021, 55-59)

Talousosaaminen on suhteellinen käsite eikä henkilökohtaisen osaamisen rakentamista voi perustaa yhteen talousosaamisen käsitteeseen. Talousosaamisen kehittämisen ytimessä on selkeän käsityksen luominen talousosaamisesta yksilökohtaisesti. Taloudelliset tarpeet vaihtelevat esim. iän, sukupuolen, perhetaustan, sosioekonomisen ja henkilökohtaisen taustan perusteella. Talousosaamisen keskiössä on rahan hankkiminen, hallussapito ja sen käyttö. Joidenkin tutkijoiden mukaan taloudellisen lukutaidon opettamisen pitäisi keskittyä siihen, miten esimerkiksi omat kulutustottumuksemme liittyvät ihmisten välisiin suhteisiin ja luonnon globaaliin hyväksikäyttöön. (Hallipelto 2021; 56-61).

Talousosaamisessa tarvittavia osa-alueita on viisi. Ensimmäinen niistä käsittelee raha-asioiden hallintaa ja oman talouden suunnittelua. Oleellista on, että henkilö tunnistaa yleiset rahoitus tuotteet ja termit sekä osaa tulkita tietoa, joka käsittelee talouden peruskäsitteitä. Hänen täytyy myös tunnistaa taloudellisten dokumenttien, kuten laskun, tarkoitus ja hyödyntää näihin tilanteisiin matematiikan peruslaskuja. Osa-alueeseen kuuluu vahvasti oman talouden suunnittelun tärkeys. Se on osa henkilökohtaista strategiaa tai strategista ajattelua. Suunnitelman tulisi olla realistinen ja tehdyt linjaukset voivat olla laajoja, mutta konkreettisia. Oman talouden suunnitelma edellyttää sekä lyhyen että pitkän tähtäimen suunnitelmaa. (Hallipelto 2021, 115-129)

Toinen osa-alue käsittelee säästämistä ja sijoittamista. Tämä on näistä eniten tutkittu ja laajin talousosaamisen aihepiiri. Säästäminen on suunnitelmallista varallisuuden kerryttämistä ja rahan käytön ohjaamista johonkin muuhun kuin kulutukseen. Sen perustana on oman talouden lyhyen ja pitkän aikavälin suunnittelu ja budjetointi. Suosituin suomalainen säästämisen muoto on tilisäästäminen, koska se on kätevin ja yksinkertaisin tapa. On useita eri tapoja sijoittaa ja valittavissa on kaikki markkinoilla olevat säästö- ja sijoitustuotteet. Yksi uusi säästämisen muoto on osakesäästötili, jonne siirretään varoja uudelleen sijoitettavaksi. Sen ideana on osinkojen ja myyntivoittojen verovapaus, mikäli kauppaa käydään osakesäästötilin sisällä. Verot maksetaan vasta sitten, kun tililtä nostetaan rahaa. Muita sijoituskohteita on mm. joukkovelkakirjalainat, osakkeet, sijoitusrahastot ja erilaiset johdannaiset. (Hallipelto 2021, 143-147)

Kolmas talousosaamisen alue on lainanotto ja velka. Kun henkilöllä on lainanottoon ja velkaan tarvittava tieto ja ymmärrys, hän osaa tulkita useita niihin liittyviä kysymyksiä sekä ymmärtää laina-asiakirjojen termistöä ja tärkeimpiä ominaisuuksia. Hän osaa ottaa huomioon pidemmän aikavälin seuraukset, kuten lainan takaisinmaksusta johtuvat kokonaiskustannukset ja hallitsee lainojen vertailuun liittyvät osa-alueet. Lainanottajan täytyy tietää lainanotosta ja veloista aiheutuvat todelliset kustannukset ja lainaehtojen vaikutus niihin. Esimerkiksi takaisinmaksutavan vaikutus maksettujen korkojen kokonaismäärään ja kulujen palkkioiden vaikutus lainan vuotuisen korkoon. (Hallipelto 2021, 249-250)

Neljäs osa-alue käsittelee digitaalista talousosaamista ja taloudellisia riskejä. Vuosien aikana rahasta on tullut näkymätöntä. Tuotteiden ja palveluiden digitalisoinnilla on suora yhteys ihmisten ostokäyttäytymiseen. Digitalisaatio on jo muuttanut kulttuuria, miten rahaa käytetään sekä taloudellista käyttäytymistä ja sillä on iso vaikutus kaikkeen tekemiseemme. Digitaalinen talousosaaminen koostuu kolmesta osa-alueesta: digitaalisen lukutaidon kehittäminen, digitaalisten rahoitustuotteiden ja -palveluiden tunteminen sekä tehokas riskienhallinta suojautumaan digitaalisilta taloudellisilta riskeiltä. (Hallipelto 2021, 303-308). Keskeistä digitaalisessa talousosaamisessa on erityisesti turvallisuus näkökulmien huomioon ottaminen, kuten esimerkiksi kyberturvallisuus ja tietoturva. Pankeilla on tarjolla erilaisia mobiilisovelluksia talouden hallintaan ja virtuaaliseen maksamiseen. (Raijas 2020)

Viides osio käsittelee yhteiskuntataloudellista tietoisuutta. Oleellista on kehitystrendeihin sopeutuminen, joita on maailmanlaajuisesti meneillään useita. Ominaista on, että ne muuttuvat jatkuvasti, ilmiöt ovat yhtä monimutkaisempia ja niiden keskinäinen riippuvuus yleistyy. Keskinäisriippuvuudella tarkoitetaan eri puolilla maailmaa toteutuvien asioiden ja tapahtumien voimakasta vaikuttavuutta toisiinsa. Digitalisaatio on yksi megatrendi, joka vähentää maantieteen perinteistä merkitystä. Talousosaamisen ydin keskittyy yksilön henkilökohtaiseen talouteen, mutta taloudellinen hyvinvointi ei perustu ainoastaan henkilökohtaiseen oman talouden

hallintaan. Tämä merkitsee muun muassa kestäväen kehityksen, vastuullisen kulutuksen ja eriarvioisuuden vähentämisen huomioon ottamista. (Hallipelto 2021, 331-333)

Taloudellinen lukutaidottomuus voi pahimmillaan johtaa huijatuksi tulemiseen tai tehdä alttiiksi petollisille rahoitustarjouksille. Jos ei ole tehnyt suunnitelmaa raha-asioilleen ja tuloilleen, voi päätyä henkilökohtaiseen konkurssiin. Tämän vuoksi kouluissa tulisi opettaa nuorille enemmän talouslukutaitoa. Taloushallinnon perusteet tukisivat turvallista taloudellista tulevaisuutta. Mitä nopeammin kehitetään hyviä taloudellisia tapoja, sitä paremmat elämäntavoitteet voi saavuttaa sekä velkaa on todennäköisesti vähemmän. (Mun talous 2024.)

Etenkin nuorten on tärkeä omaksua taloudellinen lukutaito, sillä siitä hyötyy niin henkilökohtaisessa kuin ammatillisessa elämässä. Kouluissa voitaisiin tarjota opetusta, jossa käsitellään rahanhallintaa ja järkeviä investointeja korostamalla samalla käytännön sovelluksia. Pankit voisivat omalta osaltaan valistaa nuoria budjetoinnissa, säästämässä, velkojen hallinnassa ja sijoitussalkun rakentamisessa. Vanhemmat voisivat opettaa peruskäsitteitä ja keskustella rehellisesti eri uravaihtoehdoista ja niiden palkkatasosta. (Mun talous 2024.)

3.1 Talousosaaminen Suomessa

Kun tarkastellaan aihetta kansainvälisellä tasolla, voidaan todeta suomalaisilla olevan hyvä talousosaaminen, vaikka vertailut osoittavat tietämyksen tasoissa aukkoja. Pääsääntöisesti suomalaiset ovat kiinnostuneita raha-asioista, mutta kiinnostus vaihtelee sukupuolen mukaan; miehet ovat naisia kiinnostuneempia talousasioista. Huomioitavaa on, että suomalaiset ovat kiinnostuneita säästämisen asioista teoriassa, mutta se ei useinkaan toteudu käytännössä. Kulluttajien taloudenhallintaan liittyvistä ongelmista kertoo myös maksuhäiriömerkintöjen voimakas kasvu. Vahvinta talousosaaminen on 30-60-vuotiaiden joukossa, yrittäjillä, hyvätuloisilla, miehillä sekä korkeakoulutetuilla. (Raijas, Kalmi, Ranta ja Ruuskanen, 2020)

Takuusäätiön, Marttaliiton ja finanssiryhmä OP:n yhdessä tekemä tutkimus vuonna 2019 suomalaisten suhtautumisesta oman talouden hallintaan osoitti suomalaisten olevan kiinnostuneita raha-asioista ja taloutensa suunnittelusta. Kuten jo aiemmin todettiin, sukupuoli vaikuttaa siihen, kuinka kiinnostunut ihminen on raha-asioistaan. Lisäksi suuremmat tulot kasvattivat kiinnostuneisuutta. 64 prosenttia tutkimukseen vastanneista koki oman lähipiirin tärkeänä tietolähteenä taloudenhallinnan suunnittelussa ja tietoja omaksuttaessa. Noin 40 prosenttia tutkimukseen vastaajista kertoi säästävänsä säännöllisesti joka kuukausi noin 20-200 euroa kuukaudessa. Ihmiset ilmoittivat säästävänsä pahan päivän varalle ja lomamatkoihin. (Raijas ym. 2020)

Oikeusministeriön ja Suomen Pankin mukaan talousosaamisen kansallisen strategian visio on kasvattaa suomalaisten talousosaamisen taso maailman parhaaksi vuoteen 2030 mennessä. Jotta strategiaan päästään, pitää kansalaisten talousosaamista kartoittaa säännöllisesti mittaamalla. Suomen Pankki ja Oikeusministeriö vastaavat strategian toteuttamisesta. Suomi osallistuu OECD:n kansainväliseen talousosaamisen mittaamiseen, mikäli osaltaan tukee talousosaamisen strategian kansainvälistä toimintaa. (Kalmi ym. 2023) OECD-maihin verrattuna suomalaisten taloudellinen lukutaito tietämuskysymyksissä oli verrattain korkea, mutta poikkeuksena ilmeni inflaation määritelmä, jonka suomalaiset tiesivät heikommin kuin muut maat. (Raijas ym. 2020)

3.2 Tutkimustuloksia nuorten talousosaamisesta

PISA on OECD-maiden yhteinen tutkimusohjelma, jonka viimeisin tutkimus julkaistiin 5.12.2023. Sen rahoittajana toimii opetus- ja kulttuuriministeriö. PISA tutkii, miten 15-vuotiaat nuoret hallitsevat tärkeitä avaintaitoja tulevaisuutensa kannalta, mitkä tekijät vaikuttavat taitojen muodostumiseen ja millaisia muutoksia osaamiseen tulee ajan myötä. Tutkittavat valitaan satunnaisotannalla 8. ja 9.-luokkalaisista. Vuoden 2022 tutkimukseen osallistui 81 maata tai aluetta. (Jyväskylän yliopisto 2023.)

Vuoden 2022 tutkimuksessa keskityttiin matematiikkaan. Uusimman tutkimuksen mukaan suomalaisnuorten osaamisen taso on heikentynyt, mutta on kuitenkin keskitasoa parempi. Suomalaisten 15-vuotiaiden matematiikan osaamisen keskiarvo oli 484 pistettä keskiarvon ollessa 472. Parhaiten menestyivät Singaporen lisäksi muita Itä-Aasian maita. Suomea edelle kulki naapurimaa Viro, Sveitsi, Kanada, Alankomaat ja Irlanti. Tulosten heikkeneminen näkyy myös muissa maissa. Matematiikan osaamiserot tyttöjen ja poikien välillä PISA-arvioinnissa ovat olleet maltillisia Suomessa. Vielä kymmenen vuotta sitten pojat menestyivät tutkimuksissa paremmin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023)

PISA-tutkimuksen mukaan suomalaiset nuoret ylsivät toiselle sijalle mitattaessa talousosaamista ja ensimmäiselle sijalle mitattaessa heidän luottamustansa omiin kykyihinsä talous- ja finanssipalveluiden käyttäjinä. Tutkimuksessa havaittiin, että kouluissa annettu talousopetus edisti nuorten taloustaitoja sekä itseluottamusta käyttää talouspalveluita. Näitä ovat esimerkiksi rahansiirrot, kortti- tai mobiilimaksaminen sekä henkilötietojen suojaaminen maksutapahtumissa. Taloustaitojen opettamisen tärkeyttä yläkouluissa korostettiin tutkimuksessa, sillä tämä edesauttaa nuoria tekemään hyviä taloudellisia päätöksiä ja välttää suurimpia riskejä. (Digiconsumers 2023) Vuoden 2018 PISA-tutkimuksesta voidaan päätellä, että koulujen talousopetus kohentaa teinien taloudellista itseluottamusta, mutta talousasioista keskustelu omien vanhempien kanssa parantaa vain itseluottamusta. Pojilla on tutkitusti parempi taloudellinen itseluottamus kuin tytöillä. (Jyväskylän yliopisto 2023)

Suomessa on tehty tutkimuksia nuorten talousosaamisesta. Nuoret kokevat, etteivät saa riittävästi opetusta ja tukea talousasioihin. Finanssiala ja muut järjestöt ovat huolissaan nuorten omasta näkemyksestään huonosta talousosaamisesta. Osuuspankin (2019) tutkimuksen mukaan nuoret, 16-24-vuotiaat, suunnittelevat omaa rahankäyttöään kaikista vähiten verrattuna muihin ikäryhmiin. Suunnitelmallisuus kuitenkin näytti nousevan iän myötä, sillä jo 25-34-vuotiailla kiinnostus oli korkeimmillaan. Nuoret kokivat lähipiirin merkityksen tärkeäksi arvioitaessa tietolähteitä talouden tietojen ja taitojen sekä rahankäytön hallintaan. (Raijas ym. 2020)

4 Tutkimus

Tässä tutkimuskyselyssä käytettiin runkona OECD:n tutkimuksen kolmea keskeistä talouslukutaidon aluetta, jotka ovat taloudellinen tietämys, taloudellinen käyttäytyminen ja taloudelliset asenteet. Kysymykset jaettiin näiden osa-alueiden mukaan omiin teemoihinsa. Tutkimuskysymykset ovat laadittu hyödyntäen Kalmi & Ruuskasen vuonna 2016 julkaisemaa tutkimusta, jossa tutkittiin suomalaisten talousosaamista. Osa kysymyksistä perustuu tietoperustasta poimittuihin tietoihin.

4.1 Tutkimusongelma

Tieteellinen tutkimus on ongelmanratkaisua, jossa tutkimuskohteen toimintaperiaatteita ja lainalaisuuksia selvitetään. Empiirinen tutkimus perustuu teoreettista tutkimusta hyödyntämällä kehitettyihin toimintatapoihin. Siinä kokeillaan, toteutuuko jokin hypoteesi, joka on muodostettu teorian pohjalta, käytännössä. Tutkimusongelmalla voidaan tarkoittaa jonkin ilmiön tai käyttäytymisen syiden tutkimista. Jotta tutkimus onnistuu, täytyy löytää sopiva kohderyhmä sekä oikea tutkimusmenetelmä. Tutkimusongelma sekä tutkimuksen tavoite määrittelevät ensisijaisesti tutkimusmenetelmän. (Heikkilä 2014, 12)

Tämän työn varsinainen tutkimusongelma on selvittää, onko ylivelkaantuneilla nuorilla, talousosaamisella sekä maksuhäiriömerkinnöillä yhteyttä toisiinsa. Olettamuksena voidaan todeta, että huono talousosaaminen olisi yhteyksissä henkilön ylivelkaantumiseen ja puolestaan hyvillä taloustaidoilla olisi vaikutuksensa siihen, ettei maksuhäiriömerkintöjä ole. Tutkimus on rajattu koskemaan ainoastaan nuorten aikuisten ylivelkaantumista ja talousosaamista, jottei tutkimusjoukko olisi niin laaja.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Empiirinen tutkimus voidaan toteuttaa joko kvantitatiivisena tai kvalitatiivisena. Tyypillisiä kvantitatiivisen aineiston keruumenetelmiä ovat erilaiset lomake- ja internetkyselyt,

strukturoidut haastattelut ja systemaattinen havainnointi. Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiä aineistonkeruumenetelmiä ovat henkilökohtaiset sekä ryhmä haastattelut, osallistuva havainnointi sekä valmiit aineistot sekä dokumentit. (Heikkilä 2014, 13)

Kvantitatiivista tutkimusta voidaan kutsua myös tilastolliseksi tutkimukseksi, jolla selvitetään kysymyksiä liittyen lukumääriin ja prosenttiosuuksiin. Tämä edellyttää, että saadaan tarpeeksi suuri ja edustava otos. Tyypillistä tässä on käyttää standardoituja tutkimuslomakkeita valmiiden vastausvaihtoehtojen kanssa. Tuloksia tutkitaan taulukoiden tai kuvioden avulla ja asioita kuvaillaan numeeristen suureiden kautta. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa ei usein pystytä selvittämään asioiden taustalla olevia syitä, vaan kartoitetaan olemassa oleva tilanne. Tämä tutkimus vastaa kysymyksiin mikä, missä, paljonko ja kuinka usein. (Heikkilä 2014, 15)

Kvalitatiivinen tutkimus kerää aineistoa, joka on vähemmän strukturoitu verrattuna kvantitatiiviseen tutkimukseen. Aineisto on usein tekstimuodossa ja se on usein kerätty tutkimusta varten tai muuhun tarkoitukseen tuotettua kirjallista tai kuvallista materiaalia. Tyypillisesti tässä käytetään valmiita aineistoa, joita ovat kirjeet, päiväkirjat tai omaelämäkerrat. Tutkimukseen kerätään tietoa haastatteluista tai ryhmäkeskusteluilla. Tämä tutkimus vastaa kysymyksiin miksi, miten ja millainen. (Heikkilä 2014, 15)

Kvantitatiiviseen tutkimukseen saadaan tietoa erilaisista muiden keräämistä tilastoista tai tietokannoista tai sitten tietoa kerätään itse. Viime vuosina netin välityksellä julkaistut kyselyt ovat yleistyneet. Ongelmaksi muodostuu kyselyn kohdentaminen tietyille kohderyhmälle ja siksi onkin ratkaistava, miten tutkittavat henkilöt saavat tiedon tutkimuksesta ja miten estää otokseen kuulumattomien vastaaminen kyselyyn. Kyselytutkimus on tehokas ja taloudellinen tapa kerätä tietoa, kun vastaajia on paljon. (Heikkilä 2014, 17)

4.3 Aineiston keruu ja tutkimuksen toteutus

Tutkimus on toteutettu anonyyminä kyselyhaastatteluna käyttäen Google Forms -lomaketta. Kysely toteutettiin niin, ettei tarkempia henkilötietoja kysytä, eikä vastausten perusteella voida tunnistaa yksittäisiä henkilöitä. Kysely on suunnattu kohdennetulle joukolle ylivelkaantuneita nuoria aikuisia. Nuorilla aikuisilla tarkoitetaan 18-35-vuotiaita henkilöitä. Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena.

Kysely oli auki viikon ajan eli siihen pääsi vastaamaan 27.3.-3.4.2024 välisenä aikana. Se julkaistiin Facebookin velallisten tukiryhmässä, joka pyrkii antamaan vertaistukea velkaantuneille ihmisille. Ryhmässä on noin 29 000 jäsentä. Opinnäytetyön liitteenä on kyselyn runko sekä siihen liittyvä saate, joka julkaistiin Facebook ryhmässä. Tätä kyselyä ei mainostettu missään muualla kuin edellä mainitussa ryhmässä, sillä ryhmän kohderyhmä sekä ihmismäärä koettiin olevan sopivia juuri tähän kyselyyn.

Kysymyksiä laadittiin kaksikymmentä kappaletta, joista 19 oli monivalintakysymyksiä ja yksi avoin kysymys. Avoimella kysymyksellä haluttiin saada vastaus siihen, mikä vastaaja itse kokee olevan suurin tekijä, joka on aiheuttanut ylivelkaantumisen. Muut paitsi avoin kysymys olivat pakollisia kysymyksiä. Ensimmäiset kolme kysymystä käsittelivät vastaajan demografisia tietoja eli sukupuolta, ikää sekä ylintä koulutusastetta. Seuraavat neljä kysymystä käsittelivät talousosaamisen tasoa. Seuraavat viisi kysymystä koskivat taloudellista käyttäytymistä ja loput kahdeksan kysymystä liittyivät taloudellisiin asenteisiin.

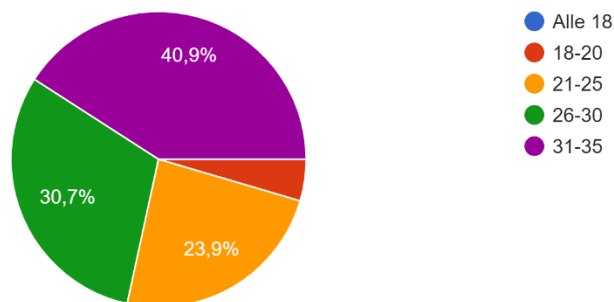
Kysymykset on laadittu niin, että niihin on helppo vastata eikä kyselyyn vastaaminen vie liikaa aikaa. Saatteessa todetaan, että vastaamiseen kuluu noin 5-10 minuuttia, mutta todellisuudessa siihen tuskin meni niinkään kauaa. Kysymysten oli tarkoitus antaa vastauksia tutkimusongelmaan ja tuoda uutta tietoa ja näkökulmaa tutkittavaan aiheeseen. Kysymykset on aseteltu niin, että tietoa on helppo lähteä analysoimaan.

5 Kyselyn tulokset

Kyselyyn vastasi yhteensä 88 henkilöä. Vastaajista oli naisia valtaosa eli 86,4 prosenttia, miehiä 12,5 prosenttia ja muu ryhmään kuuluvia 1,1 prosenttia vastaajista. Kuvasta 3 nähdään, että vastaajien suurin ikäryhmä oli 31-35-vuotiaat eli 40,9 prosenttia vastaajista. Vähiten heistä oli 18-20-vuotiaita, sillä heitä oli vain 4,5 prosenttia. Vastaajista 26-30-vuotiaita oli 30,7 prosenttia ja 21-25-vuotiaita oli 23,9 prosenttia. Kaikista muista paitsi alle 18-vuotiaiden sektorista saatiin vastaajia kyselyyn. Otanta on hyvä, sillä tämä tuo hyvää tietoa eri ikäisten ihmisten taloudellisesta tilanteesta.

2. Ikä?

88 vastausta

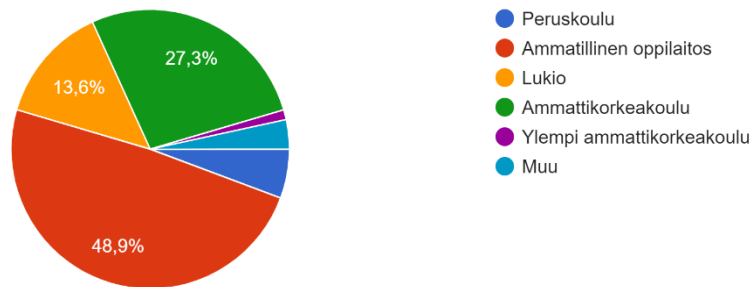

Kuva 3: Vastaajien ikä

Seuraava kysymys käsitteli vastaajien ylintä koulutustaustaa. Seuraavan sivun kuvasta 4 nähdään, että vastaajista lähes puolella eli 40,9 prosentilla ylin koulutus oli ammatillinen oppilaitos ja pienin osa eli 3,4 prosenttia vastaajista oli vastannut muu, johon voi kuulua esimerkiksi yliopisto, opisto tai kaksoistutkinto. Toiseksi eniten vastaajista eli 27,3 prosenttia oli käynyt ammattikorkeakoulun ja kolmanneksi suurin ryhmä oli lukion käyneet 13,6 prosentilla. Peruskoulun käyneitä oli 5,7 prosenttia ja ylemmän ammattikorkeakoulun oli vastannut 1,1 prosenttia vastanneista. Kaikkiin sektoreihin oli saatu vastaus, joka antaa kattavan kuvan vastaajien koulutustaustasta.

3. Ylin koulutus?

88 vastausta

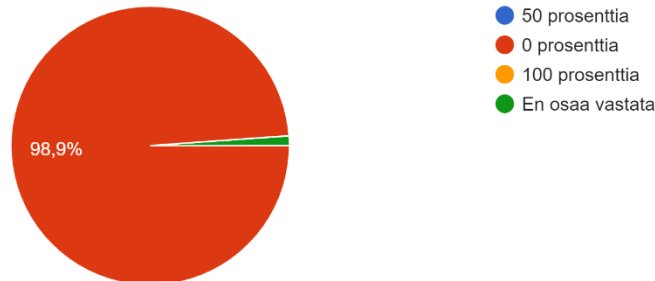
Kuva 4: Ylin koulutus

Seuraava osa-alue käsitteli taloudellista tietämystä. Osion ensimmäinen kysymys (kuva 5) oli tarkoituksella hyvin yksinkertainen ja vastaajista 98,9 prosenttia vastasi siihen oikein ja 1,1 prosenttia vastasi ”En osaa sanoa”. Kysymyksessä pyritään selvittämään, kuinka paljon rahan lainaamisesta voisi mahdollisesti saada korkoa.

Viides kysymys käsitteli sijoituksia ja niiden riskitasoa. Kuvasta 6 nähdään, että vastaajista

4. Kuvittele, että lainaat ystävällesi 50 euroa ja seuraavana päivänä hän maksaa takaisin lainaamansa 50 euroa. Kuinka monta prosenttia korkoa hän on maksanut lainalleen?

88 vastausta

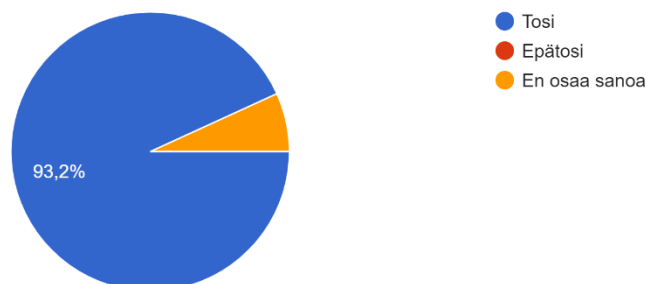

Kuva 5: Lainan korko

oikein eli ”Tosi” vastasi 93,2 prosenttia ja ”En osaa sanoa” vastasi 6,8 prosenttia ihmisistä.

5. Sijoituksessa, jossa on korkea tuotto, on myös yleensä korkea riski?

88 vastausta

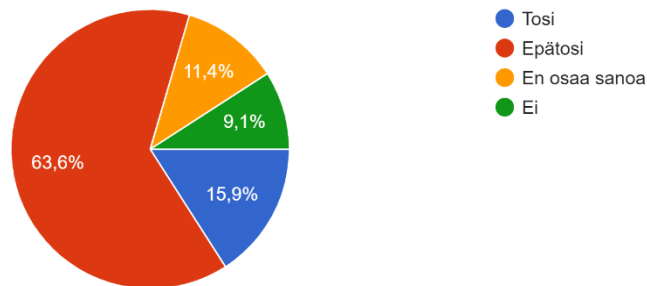
Kuva 6: Sijoituksen riskitaso

Kuudentena kysymyksenä selvitettiin korkean inflaation vaikutusta elinkustannuksiin. Tämä kysymys aiheutti vastausten hajontaa. Kysymykseen on jäänyt virheellisesti vastausvaihtoehdot tosi, epätosi, en osaa sanoa ja ei. Tällöin täytyy huomioida, että vastaukset epätosi ja ei tarkoittavat samaa ja ne voidaan laskea tuloksissa yhteen. Kuvasta 7 nähdään, että oikein vastasi yhteensä 72,7 prosenttia, kun vastaukset ”Epätosi” ja ”Ei” huomioidaan samaksi vastaukseksi. Väärin vastanneita oli 15,9 prosenttia ja 11,4 prosenttia ei osannut vastata kysymykseen.

Seitsemäs kysymys (kuva 8) koski säästämistä ja inflaatiota. Tähän oikein eli ”vähemmän kuin

6. Korkea inflaatio tarkoittaa elinkustannusten nopeaa laskua?

88 vastausta

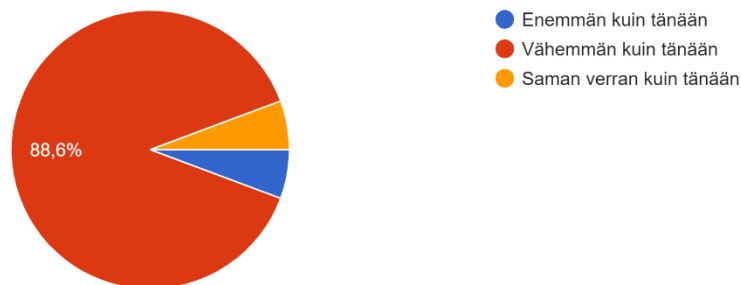

Kuva 7: Inflaation vaikutukset elinkustannuksiin

tänään” vastasi 88,6 prosenttia vastaajista. Väärin eli ”enemmän kuin tänään” ja ”saman verran kuin tänään” vastasi molempiin 5,7 prosenttia ihmisistä.

7. Kuvittele, että laitat tilillesi 1 000 euroa ja tilin vuotuinen korko on yksi prosentti, eikä tuotosta makseta veroa. Inflaatio on kaksi prosenttia vuodessa. Vuoden kuluttua voit ostaa tällä rahalla:

88 vastausta

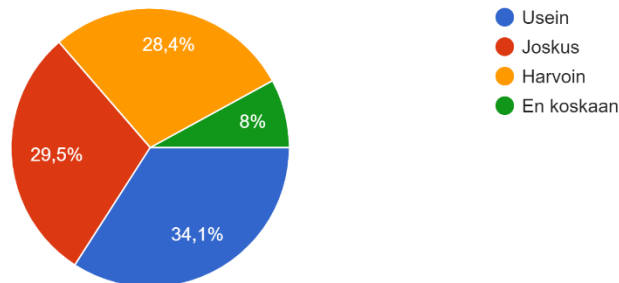
Kuva 8: Säästöt ja inflaatio

Seuraava osa-alue käsitteli aihetta taloudellinen käyttäytyminen. Osion ensimmäisessä kysymyksessä selvitettiin vastaajien talouden suunnitelmallisuutta. Kysymys aiheutti hajontaa, sillä kaikkiin sektoreihin saatiin vastauksia (kuva 9). Talouttaan usein suunnittelevia oli 34,1 prosenttia ja joskus sitä tekeviä 29,5 prosenttia vastaajista. Harvoin budjetoijia oli 28,4 prosenttia ja vastaajista 8 prosenttia ei tehnyt sitä koskaan.

Yhdeksännessä kysymyksessä (kuva 10) kysyttiin, mikä vaihtoehdoista on vastaajalle sopivin

8. Budjetoitko/suunnitteletko talouttasi säännöllisesti?

88 vastausta

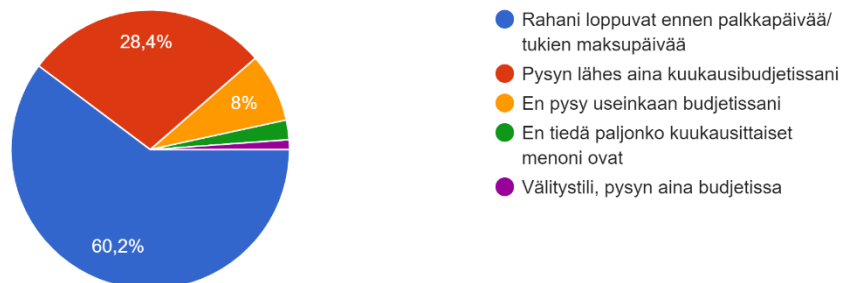

Kuva 9: Budjetointi

vaihtoehto. Tässä kysymyksessä sai kirjoittaa lisäksi oman vaihtoehdon (muu). Valtaosa eli 60,2 prosenttia kertoi, että rahat loppuvat ennen tulojen maksupäivää. 28,4 prosenttia kertoi lähes aina pysyvänsä budjetissa. Kahdeksan prosenttia ei pysy useinkaan budjetissaan ja 2,3 prosenttia ei edes tiedä paljonko omat kuukausittaiset menot ovat.

9. Mikä seuraavista on sopivin vaihtoehto?

88 vastausta

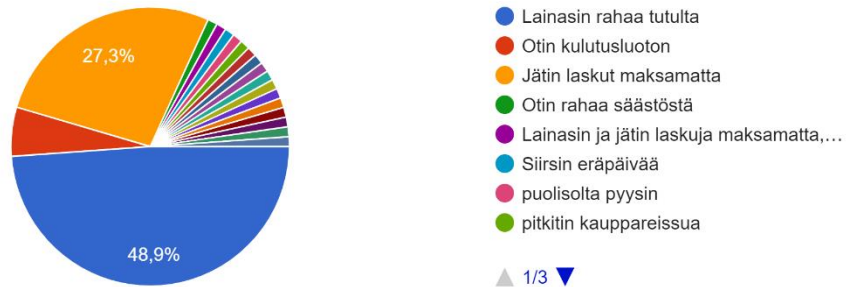
Kuva 10: Budjetissa pysyminen

Kymmenennessä kysymyksessä tiedusteltiin, että mitä vastaaja teki viimeksi, kun tulot eivät riittäneet kattamaan menoja. Vastausvaihtoehdot olivat ”Lainasin rahaa tutulta”, ”Otin kulutusluoton”, ”Jätin laskut maksamatta” tai Muu, johon sai kirjoittaa oman vastauksensa. Tämä kysymys herätti kaikista eniten kirjaamaan omia vastauksia. 48,9 prosenttia kertoi lainanneensa rahaa tutuiltaan ja 27,3 prosenttia jätti laskut maksamatta. Muut vastaukset olivat muun muassa ”Sain apua diakoniasta” tai ”Pitkitin kauppareissua”.

Yhdennessätoista kysymyksessä seuraavalla sivulla (kuva 12) kysyttiin, että vertaileeko vas-

10. Mitä teit viimeksi, kun tulot eivät kattaneet menoja?

88 vastausta

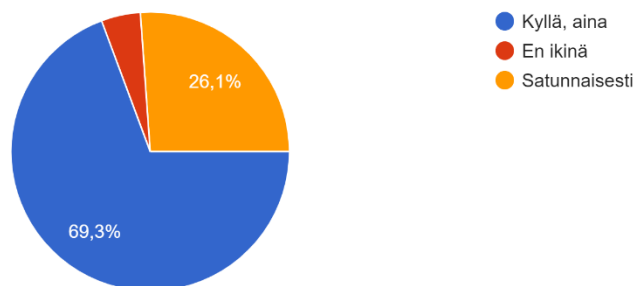

Kuva 11: Mitä teit viimeksi, kun tulot eivät riittäneet?

taaja tuotteiden hintoja ennen ostopäätöksen tekemistä. 69,3 prosenttia kertoi tekevänsä näin, 26,1 prosenttia satunnaisesti ja 4,5 prosenttia ei koskaan.

11. Vertailetko tuotteiden hintoja ennen ostopäätöstä?

88 vastausta

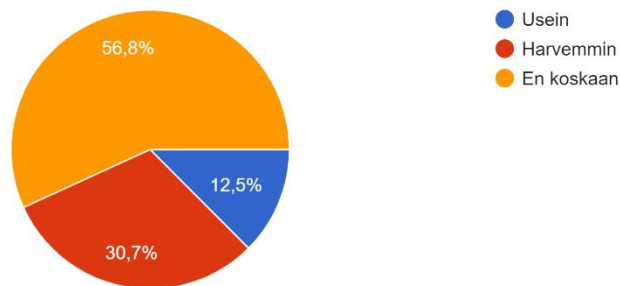

Kuva 12: Tuotteiden hintojen vertailu

Seuraavana oli kysymys kulutusluottojen käytöstä (kuva 13). 56,8 prosenttia vastasi, että ei koskaan käytä kulutusluottoja. 30,7 prosenttia kertoi käyttävänsä harvemmin ja vain 12,5 prosenttia vastasi ”usein”.

12. Kuinka usein käytät kulutusluottoja?

88 vastausta

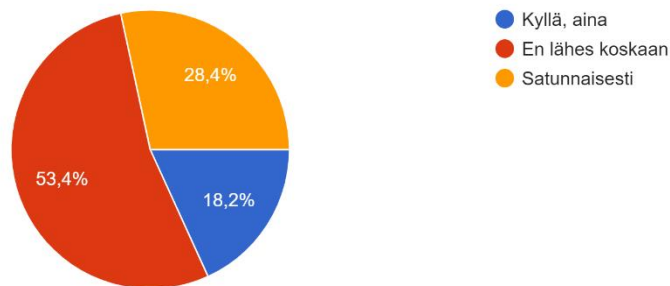

Kuva 13: Kulutusluottojen käyttö

Neljäs osa-alue käsitteli taloudellisia asenteita. Kolmastoista kysymys selvitti säästääkö vastaaja rahaa kuukausittain. 53,4 prosenttia vastasi, ettei säästä lähes koskaan, 28,4 prosenttia

13. Säästätkö rahaa kuukausittain?

88 vastausta

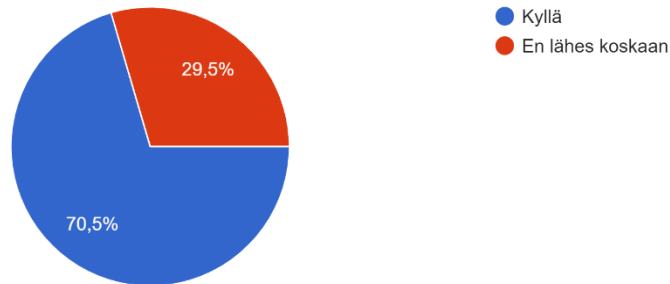
vastasi säästävänsä satunnaisesti ja 18,2 prosenttia säästää aina.

Seuraava kysymys selvitti maksaako vastaaja laskut ajallaan (kuva 15). Heistä 70,5 prosenttia kertoi maksavansa laskut ajallaan ja 29,5 prosenttia ei lähes koskaan.

Kuva 14: Säästäminen kuukausittain

14. Maksatko laskut ajallaan?

88 vastausta

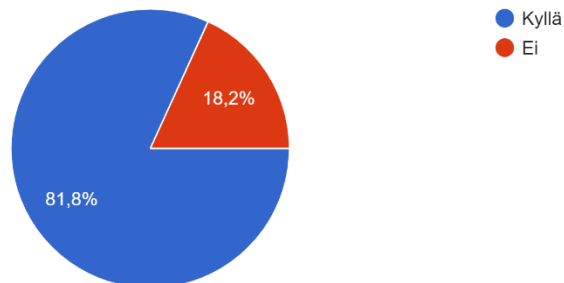

Kuva 15: Laskujen maksu ajallaan

Viidestoista kysymys selvittää, onko henkilöillä nyt tai ollut aiemmin maksuhäiriömerkintä. Seuraavalla sivulla olevan kuvan 16 perusteella valtaosa eli 81,8 prosenttia vastasi, että on ollut ja 18,2 prosenttia kertoi luottotietorekisterin olevan puhdas eli ei ole merkintöjä.

15. Onko sinulla /onko sinulla ollut maksuhäiriömerkintä?

88 vastausta

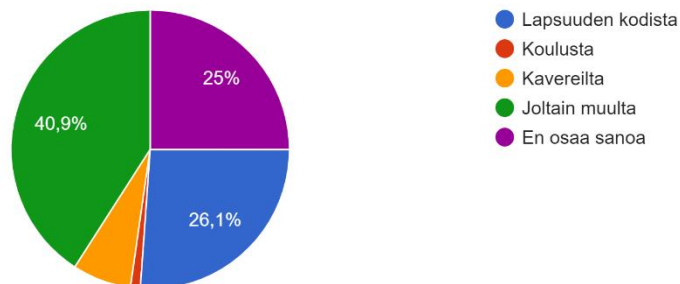
Kuva 16: Maksuhäiriömerkinnät

Kysymys numero kuusitoista (kuva 17) kysyy, keneltä vastaaja on saanut eniten neuvoja raha-asioihinsa. Vastausvaihtoehdot ovat lapsuuden koti, koulu, kaverit, joku muu tai en osaa sanoa. 40,9 prosenttia vastasi, että joltain muulta, 25 prosenttia ei osannut sanoa. Kuitenkin 26,1 prosenttia on saanut eniten neuvoja lapsuuden kodistaan ja 6,8 prosenttia kavereiltaan. Vain 1,1 prosenttia vastaajista kertoo saaneensa neuvoja koulusta.

Seuraavaksi tiedustellaan, onko vastaajan lapsuuden kodissa ollut rahahuolia tai vaikeuksia

16. Keneltä olet saanut eniten neuvoja raha-asioihin?

88 vastausta

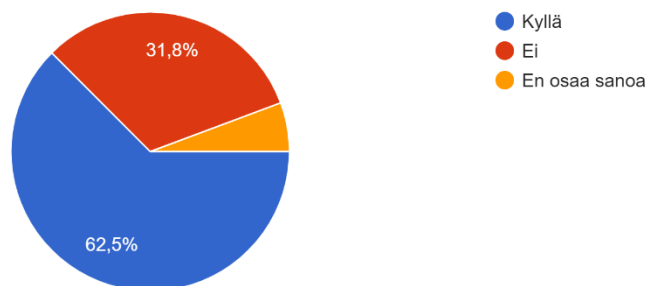

Kuva 17: Keneltä neuvoja raha-asioihin

raha-asioissa. Vastaajista 62,5 kertoo, että on ollut ja 31,8 prosenttia antaa kieltävän vastauksen. Loput 5,7 prosenttia ei osaa sanoa.

17. Onko lapsuuden kodissasi ollut rahahuolia/vaikeuksia raha-asioissa?

88 vastausta

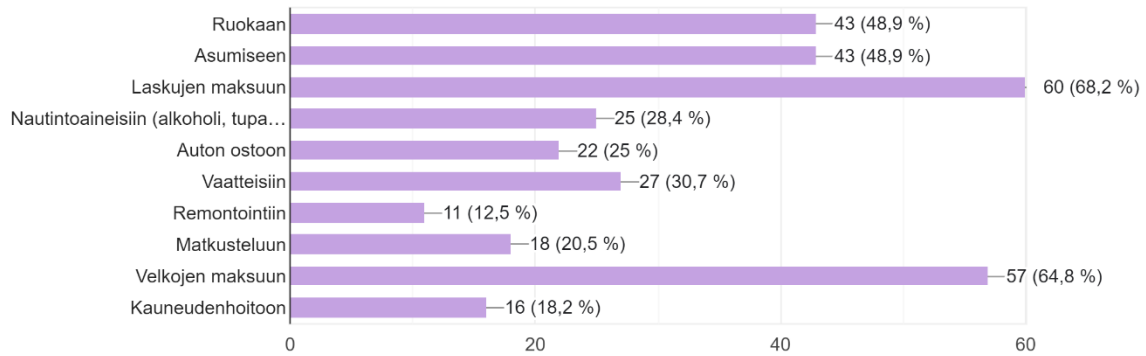

Kuva 18: Lapsuuden kodin rahahuolet

Kahdeksastoista kysymys selvittää, mihin tarkoitukseen vastaajat ovat hakeneet kulutusluottoja. Eniten vastauksia saa laskujen maksu 68 vastauksella ja toiseksi eniten (57 vastaajaa) kulutusluottoa on otettu velkojen maksuun. Ruokaan ja asumiseen on molempiin vastattu 43 kertaa. 27 kappaletta vastaajista on ostanut kulutusluotoilla vaatteita ja 25 ihmistä on ostanut niillä nautintoaineita. 22 kappaletta on vastannut ottaneensa kulutusluottoja auton ostoa varten ja loput vastaajista ovat matkustelleet, remontoineet tai käyttäneet kauneudenhoitopalveluita rahoittaen ne kulutusluotoilla.

18. Mihin tarkoitukseen olet hakenut kulutusluottoja/pikavippejä? (Voit valita useamman kuin yhden)

88 vastausta

Kuva 19: Kulutusluottojen käyttäminen eri asioihin

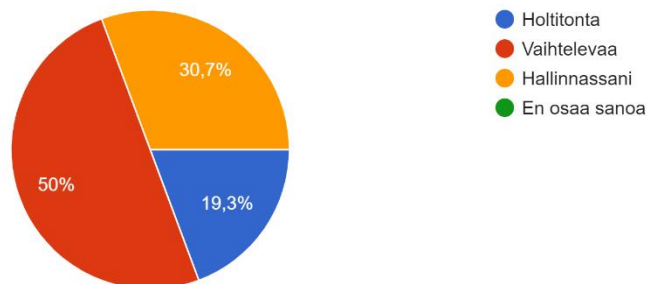
Vii-

meinen monivalintakysymys tiedustelee kuvassa 20, minkälaista rahankäyttö vastaajilla on. Puolet vastaa, että se on vaihtelevaa, 30,7 prosenttia mieltää sen olevan hallinnassaan ja 19,3 prosenttia kertoo sen olevan holtitonta.

Koko kyselyn viimeinen kysymys oli ainut avoin kysymys, joka selvitti, mikä on suurin tekijä,

19. Koen, että rahankäyttöni on

88 vastausta

Kuva 20: Rahankäyttö

joka on aiheuttanut vastaajalle hänelle ylivelkaantumista. Tähän kysymykseen ei ollut pakko vastata, mutta siihen vastasi silti 64 henkilöä 88 henkilöstä. 14 vastanneista kertoi, että ylivelkaantumista on aiheuttanut oma sairastuminen masennukseen, mielenterveydenhäiriöt tai ADHD diagnoosi. Kuusi henkilöä vastasi suoraan, että talousosaamisen puute oli suurin syy velkaantumiselle. Viisi heistä vastasi, että kulutusluottoja/pikavippejä on liian helppo saada.

6 Johtopäätökset

Tutkimuksen päätavoite oli selvittää ylivelkaantuneiden nuorten aikuisten talousosaamisen tasoa sekä selvittää onko ylivelkaantumisella, talousosaamisella sekä maksuhäiriömerkinnöillä yhteys toisiinsa. Kysely on kohdistettu velkaantuneille, joten jo oletusarvona voidaan pitää kaikkien vastaajien olevan velkaantuneita. Kysymykset ovat aseteltu tämän oletuksen mukaan. Seuraavaksi vedetään yhteen saatuja vastauksia ja verrataan niitä opinnäytetyön tietoperustaan.

Tutkimus julkaistiin ryhmässä, jossa oli jo ennestään velkaantuneita ihmisiä. Tämä osoittautui hyväksi paikaksi julkaista kysely, sillä sieltä saataisiin ainakin haluttua vastaustietoa. Oletuksena pidettiin, että tässä ryhmässä todennäköisesti on henkilöitä, joilla on jo ennestään maksuhäiriömerkintä ja matala talousosaamisen taso.

6.1 Yhteenveto

Kysymyksiä laadittiin sen perusteella, mitkä tekijää kiinnosti henkilökohtaisesti sekä sen perusteella, miten saataisiin parhaiten vastauksia tutkimusongelmaan. Osa kysymyksistä oli tekijän itse laatimia ja osa oli laadittu muokaten Kalmi ja Ruuskasen vuoden 2016 julkaisemasta taloudellisen tietämyksen kyselystä. Tämän kyselyn viimeinen kysymys oli sellainen, jonka kohdalla pohdittiin, kannattaako se julkaista ja onko se liian henkilökohtainen. Tähän tuli kuitenkin paljon vastauksia, jotka olivat hyvin henkilökohtaisia kertoen vastaajien omasta historiastaan ja elämäntilanteestaan.

Taloulosaamista käsitteleviin kysymyksiin vastattiin pääasiassa oikein. Kaikissa kysymyksissä oli kuitenkin pieni osa ihmisiä, jotka eivät osanneet vastata koko kysymykseen. Inflaation ymmärtämistä testattiin kahdessa eri kysymyksessä. Toinen niistä sai kymmenen väärää ja toinen 14 väärää vastausta.

Taloudellista käyttäytymistä mitattaessa iso osa kertoi, että tekee taloutensa budjetointia joko harvoin tai ei koskaan. Suurimmalta osalta rahat loppuvat jo aikoja ennen seuraavaa palkanmaksu päivää. Rahaa lainattiin tutuilta tai otettiin uutta kulutusluottoa, jos tulot eivät kattaneet menoja. Suurin osa vastaajista kertoi vertailevansa hintoja ennen kuin tekee ostopäätöksen ja tällä vaivannäöllä tekeekin ison säästön lompakolleen.

Taloudellisia asenteita käsitellessä kysyttiin muun muassa säästääkö vastaajat kuukausittain ja 47 henkilöä vastasi, ettei tee niin koskaan. 72 ihmistä kertoi, että heillä on ollut maksuhäiriömerkintä, mikä vahvistaa sitä tietoa, että nuorten maksuhäiriömerkinnät ovat kasvussa.

6.2 Pohdinta

Yleisesti miehet ovat edustettuina ylivelkaantuneiden tilastoissa, mutta tähän kyselyyn vastanneista suurin osa oli naisia. Tämä voi johtua siitä, että naiset ovat kiinnostuneempia ja aktiivisempia osallistumaan kyselyihin. Tarkempaa tietoa kyseisen Facebook ryhmän jakautumisesta naisten ja miesten välillä ei ole saatavilla. Sukupuolten välistä vertailua ei tässä kyselyssä kannata siis tehdä. Vastaukset taloulosaamisen osiosta tuskin olisivat olleet kovin erilaisia, koska teoriaosuuden perusteella miehet ovat tilastollisesti parempia taloulosaamisessa kuin naiset. Vastaajista 55 lapsuuden kodeissa on ollut vaikeuksia raha-asioissa, joten ei ole mikään ihme, että tuo ilmiö seuraa heti aikuistuessaan ja ottaessaan vastuuta omasta taloudesta. Vastaajien demograafiset tiedot paljastavat, että kyselyn tyypillinen vastaaja on 31-35-vuotias ammattikoulun käynyt nainen.

Usein oletetaan, että rahaa osataan käyttää ilman käyttöohjeita. Tämä myytti voidaan kumota tälläkin kyselyllä ja pienellä otannalla ihmisiä, sillä heistä monet vastasivat huonon taloulosaamisen olevan syynä velkaantumiselle. Vain pieni osa vastaajista kertoo saaneensa

lapsuuden kodistaan neuvoja raha-asioissa ja vielä pienempi osa eli yksi vastaaja sai neuvoja koulusta. Tämä on huolestuttavaa, sillä nimenomaan nämä kaksi pitäisi olla paikkoja, jotka toimisivat talousneuvojen peruspilareina. Pankkien tulisi aktiivisesti huolehtia siitä, että nuoret alkavat säästää tulevaisuuttaan varten.

Tästä tutkimuksesta ei voida päätellä, että ylivelkaantuneilla olisi huono talousosaaminen, sillä suurin osa heistä oli osannut vastata kysymyksiin oikein. Sen sijaan vain tätä tutkimusta lukiessa voidaan päätellä, että ylivelkaantuneista suurin osa on joko peruskoulun, lukion tai ammattikoulun käyneitä eli niin sanotusti matalasti koulutettuja. Kyselyn avoimeen kysymyseen tulleista vastauksista voi päätellä, että talousneuvontaa kaivataan paljon enemmän kuin mitä sitä tällä hetkellä saa. Useammassa vastauksessa sanotaan, että omilleen muuttaessa ei ole ollut mitään käsitystä, miten raha-asioita hoidetaan. On huolestuttavaa, jos kodista eikä koulusta saa tukea asiaan.

Tutkimusongelmaa peilaten voidaan todeta, että ylivelkaantuneilla on hyvin todennäköisesti ainakin ollut maksuhäiriömerkintä. Sitä ei voida kuitenkaan todeta tämän kyselytutkimuksen perusteella, että huonolla talousosaamisella olisi yhteyttä maksuhäiriömerkintöjen syntyyn. Tietoperustaan viitaten, mitä paremmat taloustaidot nuori saa koulustaan, sitä todennäköisemmin hän ottaa vähemmän velkaa ja näin ollen maksuhäiriömerkinnätkin pienenevät.

Jos kyselyyn olisi laatinut useamman kysymyksen talousosaamiseen liittyen, olisi vastauksissa voinut olla enemmän hajontaa. Lisäksi opinnäytetyön tutkimusongelmaa ajatellen viimeinen avoin kysymys olisi kannattanut liittyä enemmän talousosaamiseen, kuten esimerkiksi, minkälaista talousosaamisen tukea henkilö kaipaa. Tuo kysymys olisi saattanut saada vähemmän vastauksia, mutta olisi tukenut paremmin opinnäytetyön tutkimusongelmaa.

Vastauksia läpi käydessä, ylivelkaantuminen alkaa näyttäytyä yhä inhimillisemmältä tekijältä. Ei ole yksiselitteistä syytä sille, miksi yksilö velkaantuu pahasti. Se ei myöskään ole aina itses-tään kiinni, vaan ympärillä olevat ihmiset voivat olla alkusysäyksen antajina tähän. Mielenterveyden häiriöt, kuten masennus, ovat hyvinkin tavallisia tekijöitä, jotka saavat ihmiset velkaantumaan.

Lähteet

Painetut

Hallipelto, A. 2021. Talousosaaminen 2020-luvulla. Tallinna: Tietosanoma

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Publishing

Makkonen, A. 2021. Vastuullinen luotonanto. Jyväskylä: Bookwell

Rostain, J. Luottohäiriö. 2022. EU: Bazar Kustannus.

Sähköiset

Akselin, H. 2024. Nuorten aikuisten velkaantuminen pahenee - nämä viisi varoitusmerkkiä voivat paljastaa alkavan velkakierteen. Yle. Viitattu 25.2.2024 <https://yle.fi/a/74-20072234>

Brax, T. 2011. Oikeusministeri Tuija Brax Vastuullinen luotonanto ja -otto -seminaarissa. Viitattu 9.3.2024. <https://oikeusministerio.fi/-/oikeusministeri-tuija-brax-vastuullinen-luotonanto-ja-otto-seminaarissa>

Digiconsumers 2023. Koulu opettaa nuorille taloustaitoja - kotikeskustelut vahvistavat luottamusta omaan osaamiseen. Viitattu 9.3.2024. <https://digiconsumers.fi/koulu-opettaa-nuorille-taloustaitoja-kotikeskustelut-vahvistavat-luottamusta-omaan-osaamiseen/>

Finanssivalvonta 2015. Valvottavatiedote 3.12.2015 - 50/2015. Luototussuhteen laskentaa koskevat määräykset ja ohjeet voimaan 1.7.2016. Viitattu 9.3.2024. <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2015/luototussuhteen-laskentaa-koskevat-maaraykset-ja-ohjeet-voimaan-1.7.2016/>

Finanssivalvonta 2020. Asuntolainat ja lainakatto. Viitattu 9.3.2024. <https://www.finanssivalvonta.fi/kuluttajansuoja/pankkipalvelut/asuntolainat-ja-lainakatto/>

Hämäläinen, T. 2019. Sitra: Juurisyyanalyysi: Taloudenhallinta ja ylivelkaantuminen. Viitattu 16.3.2024. <https://www.sitra.fi/julkaisut/taloudenhallinnan-ja-ylivelkaantumisen-juurisyyt/>

Intrum 2023. Nuorten aikuisten vaikea velkaantuminen kasvaa - tarvitaan uusia toimia, joilla ongelmia voidaan ehkäistä. Viitattu 5.3.2024 <https://www.sttinfo.fi/tiedote/69979451/nuorten-aikuisten-vaikea-velkaantuminen-kasvaa---tarvitaan-uusia-toimia-joilla-ongelmia-voidaan-ehkaista?publisherId=3328>

Jyväskylän yliopisto 2023. Koulu opettaa nuorille taloustaitoja - kotikeskustelut vahvistavat luottamusta omaan osaamiseen. Viitattu 7.4.2024 <https://www.sttinfo.fi/tiedote/69967221/koulu-opettaa-nuorille-taloustaitoja-kotikeskustelut-vahvistavat-luottamusta-omaan-osaamiseen?publisherId=69817172>

Jyväskylän yliopisto 2023. PISA lyhyesti. Viitattu 3.3.2024. <https://ktl.jyu.fi/fi/pisa/pisa-lyhyesti>

Kalmi, P. Vaahtoniemi, S. Raijas, A. Ranta, M. Ruuskanen, O. Buturak, G. 2023. Kansantaloudellinen aikakauskirja. Suomalaisten talousosaaminen tarkastelussa. Viitattu 2.3.2024. <https://journal.fi/kak/article/view/135993/85713>

Kkv 2024. Kilpailu ja kuluttajavirasto. Maksuhäiriömerkintä. Viitattu 1.3.2024. <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/perinta-ja-maksujarjestelyt/maksuhairiomerkinta/>

Kostiainen, J. 2024. Nordea: Asuntomarkkinakatsaus Q1-2024 - Jäitä poltellessa. Viitattu 16.3.2024 <https://corporate.nordea.com/article/91567/asuntomarkkinakatsaus-q1-2024-jaeita-poltellessa>

Mun talous 2024. Mikä on nuorten talousosaamisen taso? Viitattu 3.3.2024 <https://muntalous.fi/puhu-rahasta/mika-on-nuorten-talousosaamisen-taso/>

Opetus ja kulttuuriministeriö 2023. PISA 2022: Osaaminen heikentynyt Suomessa ja lähes kaikissa muissa OECD -maissa Viitattu 3.3.2024 <https://okm.fi/-/pisa-2022-osaaminen-heikentynyt-suomessa-ja-lahes-kaikissa-muissa-oecd-maissa>

Pikkarainen, V. 2022. Finanssiala. Positiivinen luottotietorekisteri - mitä, miksi ja milloin? Viitattu 3.3.2024 <https://www.finanssiala.fi/kolumni/positiivinen-luottotietorekisteri-%E2%88%92-mita-miksi-ja-milloin/>

Raijas, A. Kalmi P. Ranta, M. Ruuskanen O. 2020. Suomalaisten talousosaaminen - Analyysi 2000-luvulla tehtyjen tutkimusten ja selvitysten perusteella. Viitattu 3.3.2024. <https://publications.bof.fi/bitstream/handle/10024/43720/A119.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Raijas, A. 2023. Euro ja talous. Miksi talousosaamista mitataan? Blogikirjoitus. Euro ja talous. Viitattu 3.3.2024. <https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2023/miksi-talousosaamista-mitataan/>

Raijas, A. 2020. Euro ja talous. Digitaalisuus talousosaamisessa. <https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2020/digitaalisuus-talousosaamisessa/>

Mäki-Fränti, P. 2021. Suomen Pankki: Euro ja talous. Voimakkaasti velkaantuneiden taloudellinen tilanne vaihtelee Suomessa. Viitattu 17.2.2024. <https://www.eurojatalous.fi/fi/2021/artikkelit/voimakkaasti-velkaantuneiden-taloudellisten-tilanne-vaihtelee-suomessa/>

Mäkilä, V. 2022. Nuorten maksuhäiriömerkinnät lisääntyneet. Viitattu 2.4.2024 <https://www.verkkouutiset.fi/a/nuorten-maksuhairiomerkinnaat-lisaantyneet/#9efd90ee>

Takuusäätiö 2024a. Maksuhäiriömerkintä. Viitattu 29.2.2024. <https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/maksuhairiomerkinnaat/>

Takuusäätiö 2024b. Maksuhäiriömerkinnän kesto. Viitattu 29.2.2024. <https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/maksuhairiomerkinnaat/maksuhairiomerkinnaat-kesto/>

Takuusäätiö 2024 c. Milloin maksuhäiriömerkintä tulee? Viitattu 29.2.2024. <https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/maksuhairiomerkinnaat/milloin-maksuhairiomerkinnaat-tulee/>

Valtiovarainministeriö 2023. Kotitalouksien velkaantuminen ja korkojen nousu: Työryhmän raportti Viitattu 7.2.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164852/VM_2023_34.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Wennberg, M. & Oosi, O. Ympäristöministeriön raportteja. Selvitys taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden asuntovelallisten tilannetta helpottavista toimenpiteistä. Viitattu 7.2.2024 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10138/135456/YMra_16_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kuvat

Kuva 1: Suomalaisien kotitalouksien velkaantuneisuus ja velan rakenne (Tilastokeskus ja Suomen Pankki)	7
Kuva 2: Kotitalouksien velka on jatkanut kasvuaan (Tilastokeskus ja Suomen Pankki)	9
Kuva 3: Vastaajien ikä	20
Kuva 4: Ylin koulutus	21
Kuva 5: Lainan korko	22
Kuva 6: Sijoituksen riskitaso	22
Kuva 7: Inflaation vaikutukset elinkustannuksiin	23
Kuva 8: Säästöt ja inflaatio	23
Kuva 9: Budjetointi	24
Kuva 10: Budjetissa pysyminen	24
Kuva 11: Mitä teit viimeksi, kun tulot eivät riittäneet?	25
Kuva 12: Tuotteiden hintojen vertailu	25
Kuva 13: Kulutusluottojen käyttö	26
Kuva 14: Säästäminen kuukausittain	26
Kuva 15: Laskujen maksu ajallaan	27
Kuva 16: Maksuhäiriömerkinnät	27
Kuva 17: Keneltä neuvoja raha-asioihin	28
Kuva 18: Lapsuuden kodin rahahuolet	28
Kuva 19: Kulutusluottojen käyttäminen eri asioihin	29
Kuva 20: Rahankäyttö	30

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake 37

Liite 1: Kyselylomake

Nuorten aikuisten ylivelkaantuminen ja talousosaaminen

Hei!

Olen liiketalouden opiskelija Laurea-ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötäni nuorten aikuisten ylivelkaantumisesta ja heidän talousosaamisestaan. Nuorilla aikuisilla tarkoitetaan 18–35-vuotiaita.

Kyselyn avulla selvitän, onko talousosaamisella, ylivelkaantumisella ja maksuhäiriömerkinnöillä yhteyttä toisiinsa. Kyselyyn vastaaminen kestää 5-10 minuuttia ja se tehdään täysin anonyymisti. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä niistä voi päätellä yksittäistä vastaajaa. Vastausaikaa on yksi viikko eli 3.4.2024 saakka.

Kiitos jo etukäteen kaikista vastauksista!

* Pakollinen kysymys

1. Sukupuoli? *

- Nainen
- Mies
- Muu

2. Ikä? *

- Alle 18
- 18-20
- 21-25
- 26-30

Esitäytä vastaukset ja klikkaa sitten Luo linkki.

3. Ylin koulutus? *

- Peruskoulu
- Ammatillinen oppilaitos
- Lukio
- Ammattikorkeakoulu
- Ylempi ammattikorkeakoulu
- Muu

Taloulosaaminen

4. Kuvittele, että lainaat ystävällesi 50 euroa ja seuraavana päivänä hän maksaa *
takaisin lainaamansa 50 euroa. Kuinka monta prosenttia korkoa hän on maksanut
lainalleen?

- 50 prosenttia
- 0 prosenttia
- 100 prosenttia
- En osaa vastata

5. Sijoituksessa, jossa on korkea tuotto, on myös yleensä korkea riski? *

- Tosi
- Epätosi
- En osaa sanoa

6. Korkea inflaatio tarkoittaa elinkustannusten nopeaa laskua? *

- Tosi
- Epätosi
- En osaa sanoa

7. Kuvittele, että laitat tilillesi 1 000 euroa ja tilin vuotuinen korko on yksi prosentti, * eikä tuotosta makseta veroa. Inflaatio on kaksi prosenttia vuodessa. Vuoden kuluttua voit ostaa tällä rahalla:

- Enemmän kuin tänään
- Vähemmän kuin tänään
- Saman verran kuin tänään

Taloudellinen käyttäytyminen

8. Budjetoitko/suunnitteletko talouttasi säännöllisesti? *

- Usein
- Joskus
- Harvoin
- En koskaan
- Muu:

9. Mikä seuraavista on sopivin vaihtoehto? *

- Rahani loppuvat ennen palkkapäivää/tukien maksupäivää
- Pysyn lähes aina kuukausibudjetissani
- En pysy useinkaan budjetissani
- En tiedä paljonko kuukausittaiset menoni ovat
- Muu:

10. Mitä teit viimeksi, kun tulot eivät kattaneet menoja? *

- Lainasin rahaa tutulta
- Otin kulutusluoton
- Jätin laskut maksamatta
- Muu:

11. Vertailenko tuotteiden hintoja ennen ostopäätöstä? *

- Kyllä, aina
- En ikinä
- Satunnaisesti

12. Kuinka usein käytät kulutusluottoja? *

- Usein
- Harvemmin
- En koskaan

Esitäytä vastaukset ja klikkaa sitten Luo linkki.

Taloudelliset asenteet

13. Säästätkö rahaa kuukausittain? *

- Kyllä, aina
- En lähes koskaan
- Satunnaisesti

14. Maksatko laskut ajallaan? *

- Kyllä
- En lähes koskaan

15. Onko sinulla /onko sinulla ollut maksuhäiriömerkintä? *

- Kyllä
- Ei

16. Keneltä olet saanut eniten neuvoja raha-asioihin? *

- Lapsuuden kodista
- Koulusta
- Kavereilta
- Joltain muulta
- En osaa sanoa

Esitäytä vastaukset ja klikkaa sitten Luo linkki.

17. Onko lapsuuden kodissasi ollut rahahuolia/vaikeuksia raha-asioissa? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

18. Mihin tarkoitukseen olet hakenut kulutusluottoja/pikavippejä? (Voit valita useamman kuin yhden) *

- Ruokaan
- Asumiseen
- Laskujen maksuun
- Nautintoaineisiin (alkoholi, tupakka)
- Auton ostoon
- Vaatteisiin
- Remontointiin
- Matkusteluun
- Velkojen maksuun
- Kauneudenhoitoon

19. Koen, että rahankäyttöni on *

- Holtitonta
- Vaihtelevaa
- Hallinnassani
- En osaa sanoa

Esitäytä vastaukset ja klikkaa sitten Luo linkki.

20. Minkä koet olevan suurin tekijä, joka on aiheuttanut ylivelkaantumisesi?

Oma vastauksesi

Luo linkki

Älä koskaan lähetä salasanaa Google Formsin kautta.

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä. [Ilmoita väärinkäytöstä](#) - [Käyttöehdot](#) - [Tietosuojakäytäntö](#)

Google Forms

Esitäytä vastaukset ja klikkaa sitten Luo linkki.